

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра цивільного права

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»
Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Харків – 2025

Силабус навчальної дисципліни «Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2025. 15 с.

Розробник:

М.В. Ус, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права

(протокол № 11 від 07 травня 2025 р.)

Завідувачка кафедри – Інна Валентинівна Спасибо-Фатєєва, доктор юридичних наук, професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів
Статус навчальної дисципліни	за вибором студента
Викладач	Марина Володимирівна Ус, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права, доцент
Контактний телефон	057 757 72 98
Е-mail	m.v.us@nlu.edu.ua
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ Zoom

Анотація навчальної дисципліни

Не зважаючи на те, що основна функція цивільного права – регулятивна, важливість інституту захисту важко переоцінити, оскільки саме завдяки йому забезпечується повноцінна реалізація цивільних прав та інтересів, а отже, досягається мета цивільно-правового регулювання.

Історично відбувається постійне ускладнення та збільшення кількості способів захисту цивільних прав та інтересів, які можуть бути застосовані. Ця тенденція пов'язана з ускладненням правовідносин через розширення їх об'єктивного складу. Як наслідок – урізноманітнюються підстави для розбіжностей учасників цивільних правовідносин, а також ускладнюються їх суб'єктивні інтереси при реалізації відповідних прав.

Для того, щоб такий захист був ефективним і всебічним необхідно володіти глибокими й системними знаннями доктрини цивільного права, цивільно-правового законодавства і практики його застосування.

Саме тому навчальна дисципліна «Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів» спрямована на опанування здобувачами вищої юридичної освіти глибоких знань та практичних навичок у сфері захисту прав та інтересів учасників цивільних правовідносин.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Виконання запропонованих завдань (самостійна робота, індивідуальні завдання, задачі та завдання як для поточного, так і для підсумкового контролю знань та вмінь здобувачів) має забезпечити глибоке вивчення цивільно-правового законодавства, наукової літератури (монографії, курси лекцій, навчальні посібники, наукові статті, тези наукових доповідей і повідомлень тощо) та судової практики, набуття відповідних професійних компетентностей щодо тлумачення та застосування цивільно-правових норм щодо захисту цивільних прав та інтересів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів» є оволодіння здобувачем глибокими та змістовними знаннями, що дозволяють отримати максимально високі та змістовні професійні компетентності у таких сферах, як:

1) *правозастосовна діяльність* (розв'язання конкретних практичних проблем захисту цивільних прав та інтересів, тощо);

2) *експертно-консультативна діяльність* (консультування щодо питань цивільно-правового захисту; здійснення правової експертизи проєктів змін та доповнень цивільного законодавства, відповідних актів правозастосування та актів судового тлумачення цивільно-правових норм у сфері захисту);

3) *нормотворча діяльність* (підготовка проєктів законів щодо питань, пов'язаних із застосуванням цивільно-правових норм і, зокрема, цивільно-правовим захистом);

4) *наукова діяльність* (проведення аналітичної роботи щодо вирішення окремих питань цивільно-правового захисту як у законодавстві України, так і в цивільному законодавстві інших країн; узагальнення наукових поглядів (думок) щодо відповідних проблем захисту цивільних прав та інтересів та пропозицій щодо їх вирішення, які наводяться у науковій літературі; висловлення власних міркувань щодо проблеми, яка розглядається, тощо);

Завдання навчальної дисципліни:

- систематизоване викладення теоретичних положень (понять, категорій, принципів, підходів, тощо) щодо захисту цивільних прав та інтересів;

- навчання правильному розумінню (тлумаченню) та ефективному (обґрунтованому) застосуванню положень чинного законодавства щодо захисту цивільних прав та інтересів;

- дослідження та аналіз практики (судової, нотаріальної, тощо) щодо проблем цивільно-правового захисту.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми:

а) навчальна дисципліна належить до дисциплін практично-професіонального циклу;

б) при вивченні даної дисципліни використовуються знання, отримані з наступних дисциплін (пререквізитів): «Цивільне право України (частина 1)», «Цивільне право України (частина 2)», «Основи римського приватного права», «Сімейне право» тощо;

в) основні положення навчальної дисципліни можуть застосовуватися при вивченні таких дисциплін (постреквізитів): «Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці», «Корпоративне право», «Конкурентне право», «Судовий захист цивільних прав», «Деліктне право», «Іпотека, гарантії, порука та інші забезпечення у сучасному договірному праві» тощо.

Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 1. Знання й розуміння теорії захисту цивільних прав та інтересів, методологічних та логічних аспектів відповідного вчення у сучасному наукознавстві.

РН 2. Уміти аналізувати детермінанти розвитку теорії захисту цивільних прав та інтересів, її основних категорій, інструментарію, правил та методології.

РН 3. Мати навички аналізу методологічних аспектів взаємодії теоретичних положень щодо захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин та практики застосування відповідних положень цивільного законодавства.

РН 4. Уміти обирати належні та ефективні форми та способи захисту цивільних прав та інтересів в тих чи інших категоріях справ.

РН 5. Здатність будувати дієву стратегію захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів в окремих сферах цивільно-правового регулювання.

РН 6. Здатність продемонструвати уміння формулювати нові наукові та прикладні проблеми щодо захисту цивільних прав та інтересів, обирати належні напрями й відповідні методи для їх дослідження.

Види навчальних занять та самостійна робота

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Кількість академ. годин	Самостійна робота (в академ. годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	Лекції/Практи чні заняття	
1.	Захист цивільних прав та інтересів: загальні положення	Захист цивільних прав та інтересів: загальні положення	4/4	10
2.	Судова форма захисту. Система способів захисту цивільних прав та інтересів	Судова форма захисту. Система способів захисту цивільних прав та інтересів	4/4	10
3.	Цивільно-правова відповідальність	Цивільно-правова відповідальність	4/4	10
4.	Самозахист як форма захисту цивільних прав та інтересів	Самозахист як форма захисту цивільних прав та інтересів	2/2	10
5.	Захист речових прав	Захист речових прав	4/4	10
6.	Захист прав та	Захист прав та	2/2	8

	інтересів учасників договірних правовідносин	інтересів учасників договірних правовідносин		
7.	Особливості захисту прав учасників житлових правовідносин	Особливості захисту прав учасників житлових правовідносин	2/4	10
8.	Захист прав учасників корпоративних правовідносин	Захист прав учасників корпоративних правовідносин	2/2	8
9.	Захист прав інтелектуальної власності	Захист прав інтелектуальної власності	2/2	10
10.	Захист особистих немайнових прав	Захист особистих немайнових прав	2/2	8
11.	Захист прав та інтересів осіб у деліктних правовідносинах	Захист прав та інтересів осіб у деліктних правовідносинах	2/2	8
12.	Актуальні питання захисту прав та інтересів учасників сімейних правовідносин	Актуальні питання захисту прав та інтересів учасників сімейних правовідносин	2/4	10

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів України та зарубіжних країн;
- підготовка до практичних (семінарських, лабораторних) занять;
- робота над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів;
- робота над кейсами з питань прийняття й виконання нормативно-правових актів;
- створення портфоліо за темами навчальної дисципліни та його презентація;

- самотестування;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до всіх видів поточних контрольних випробувань (колоквіумів, тестування тощо);
- підготовка індивідуальних робіт (реферат, стаття, тези, есе тощо) та ін.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Основні нормативно-правові акти:

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV в ред. Закону України від 11.02.2010 № 1878-VI. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

Про систему громадського здоров'я : Закон України від 06.09.2020 № 2573-IX. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#n840>.

Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.02.2010 № 2210-III. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.

Про захист прав споживачів : Закон УРСР від 12.05.1991 № 1023-XII в ред. Закону України від 01.12.2005 № 3161-IV. *Законодавство України* /

Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3161-15>.

Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.

Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 24.06.1991 № 1264-XII. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>.

Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>.

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом М-ва юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів : затв. постановою КМУ від 29.06.1999 № 1172. *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF>.

Аналіз практики застосування судами ст. 16 Цивільного кодексу України. URL : https://zib.com.ua/ua/print/88249-analiz_praktiki_zastosuvannya_sudami_st16_civilnogo_kodeksu.html.

Література:

Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 288 с.

Відповідальність у приватному праві : монографія / за заг. ред. І. Безклубова. Київ : Грамота, 2014. 416 с.

Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 256 с.

Дзера І. О. Санкції у цивільному праві України: проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2022. 540 с.

Дифамація : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2021. 280 с.

Добросовісність: доктрина та судова практика : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2021. 358 с.

Жук А. В. Відновлення становища, яке існувало до порушення суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 256 с.

Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду : коментарі науковців / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2020. 496 с.

Зловживання правом : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2021. 308 с.

Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2021. 512 с.

Корпоративні спори : коментар судової практики / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2018. 288 с.

Корпоративні спори : правові позиції Верховного Суду та коментарі науковців / за заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2019. 280 с.

Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.

Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект) : монографія. Харків : Юрсвіт, НДІ приват. права та підприємництва АПрН України, 2008. 482 с.

Надьон В. В. Суб'єктивний обов'язок як елемент змісту цивільних правовідносин : монографія. Харків : Право, 2017. 392 с.

Недійсність правочинів : коментар судової практики / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2018. 264 с.

Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав : монографія; за заг. ред. академіків НАПрН України О. Д. Крупчана та В. В. Луця. Київ : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2012. 400 с.

Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах / за заг. ред. Академіка НАПрН України Я. М. Шевченко. Харків : Харків юридичний, 2011. 528 с.

Позовна давність : коментар судової практики / під ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Цивілістична платформа, 2016. 148 с.

Потапенко А. В. Визначення судом ефективного способу захисту приватного права та інтересу, який не суперечить закону : монографія / за наук. ред. І. Е. Берестової. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. ак. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 248 с.

Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та адміністративних справах : практич. посіб. / за ред. В. В. Комарова, Д. Д. Луспенника. Харків : Право, 2019. 872 с.

Право власності: способи захисту крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2023. 616 с.

Право на забуття : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 172 с.

Правомірні очікування : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2020. 250 с.

Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб : колективна монографія / За наук. ред. В. Л. Яроцького. Харків : Юрайт, 2013. 272 с.

Пучковська І. Й. Неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава та притримання – способи захисту прав кредитора : Навчальний посібник Х. : Видавництво «ФІНН», 2013. 144 с.

Ромашенко І. О. Зміна та припинення цивільних правовідносин як способи захисту цивільних прав : монографія. Київ : Алерта, 2016. 242 с.

Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія. Київ : КНТ, 2008. 626 с.

Строки. Позовна давність : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2021. 240 с.

Ус М. В. Колізії суб'єктивних цивільних прав : монографія. Харків : Право, 2014 р. 224 с.

Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов / под. ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2014. 672 с.

Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар. Т. 1 : Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2020. 928 с.

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри цивільного права. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/102-kafedra-czivilnogo-prava-1.html>

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, практичних вебінарах, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу

навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів або тестів.

Впродовж семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка презентації, есе, реферату, доповіді (повідомлення), огляду чи узагальнення судової практики тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є залік за результатами практичних занять. Мінімальна кількість балів для отримання заліку – 60 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шка- лою ECTS	Визначення	Оцінка за національ- ною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використо- вується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилوک	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього		

	рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34